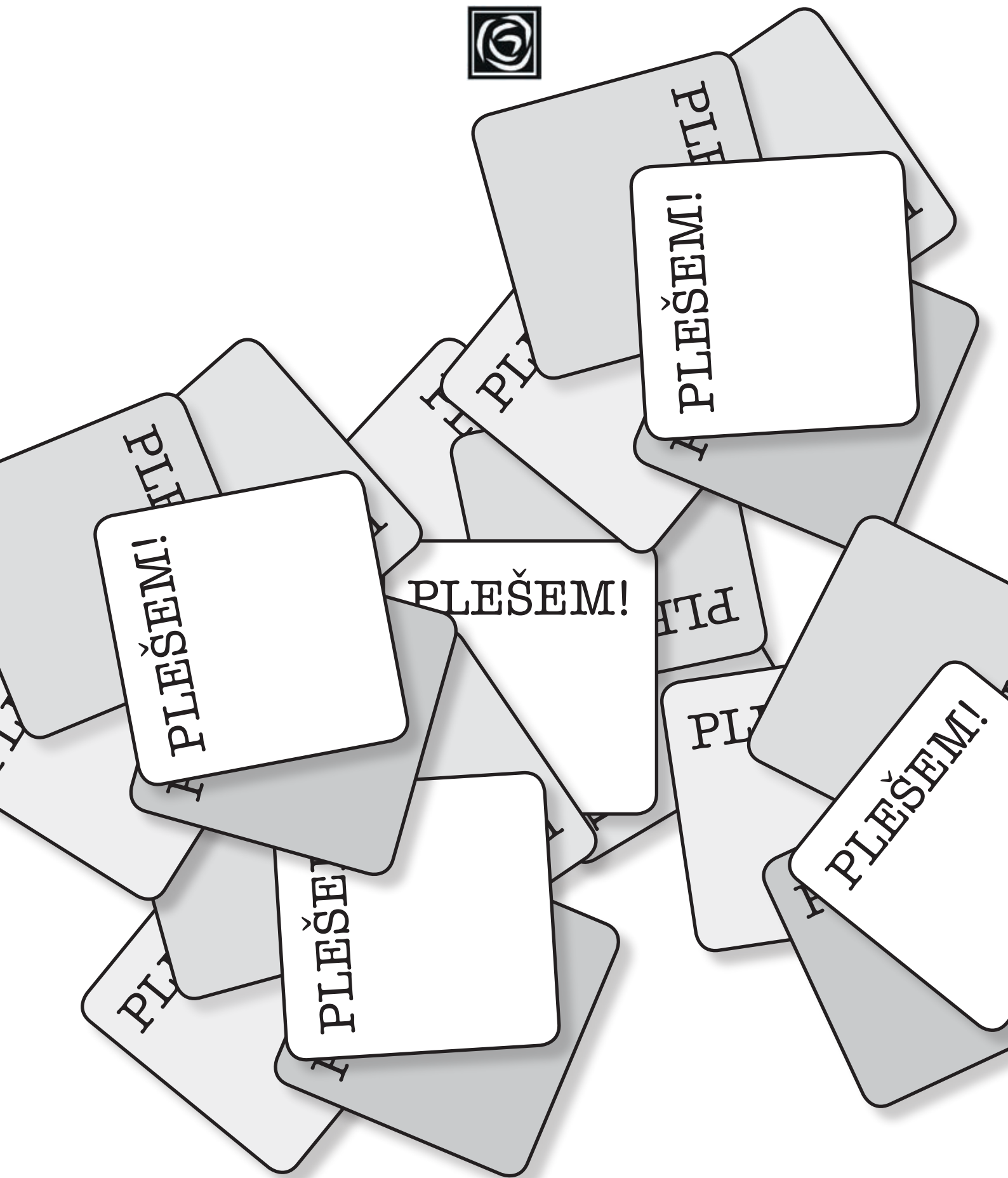

Gordana Schmidt

Gordana Schmidt
PLEŠEM!
RAZISKOVANJE GIBALNEGA, PLESNEGA IN GLASBENEGA IZRAŽANJA

Ilustrirala: Gordana Schmidt
Naslovnica in računalniško oblikovanje: Jaša Schmidt
Avtorci navodil: Gordana Schmidt, Darinka Bole

Pregledala: dr. Breda Kroflič
Lektorirala in jezikovno pregledala: dr. Darija Skubic
Urednica: Gordana Schmidt

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta
Oddelek za predšolsko vzgojo

Dosegljivo na internetni strani:
<http://www2.arnes.si/~gschmi/>
Ljubljana 2008

Vsebina:

Nekaj besed o didaktični igri Plešem!

Navodilo za uporabo

Kartice Plešem!

V Pionirskem domu, kjer sem ob koncu sedemdesetih skrbela za program celostne estetske vzgoje, sem se soočila s problemom plesne vzgoje predšolskih in šolskih otrok. Besede in glasba so bile motivacija za ples, toda ples je ostajal nekako enoličen, z omejenim gibalnim materialom.

Uporabljala sem znanje, pridobljeno v času šolanja pri Živi Kraigher, učenki Mete Vidmar, v njeni šoli za umetniški ples. Obiskovala sem tudi številne seminarje in poletne plesne šole, ki jih je prirejal Javni sklad RS za kulturne dejavnosti (tedaj ZKOS - Zveza kulturnih organizacij Slovenije). Kljub vsemu se mi zdi, da manjka posebno pri začetnikih še neka dodatna dimenzija raziskovanja in odkrivanja. V sodobnem plesu naučene plesne elemente poljubno sestavljamo in spreminjamo, zato se mi ni zdelo "bogokletno" spreminjati motivov. Pri tem me je pedagoginja Kraigherjeva vedno spodbujala in podpirala.

Na srednji šoli in fakulteti, ki sem ju obiskovala, so bili raziskovanje, odkrivanje in izvirnost najbolj najpomembnejše postavke. Ob takem delu sem neskončno uživala in zato si želim, da bi se tudi mladi plesalci veselili svojih odkritij. Čutijo naj, da so odkrili nekaj, česar jih nisem naučila jaz, ob tem naj občutijo radost in se ob navdušenju gledalcev zavejo pomembnosti svojih odkritij. Občutek, da nekaj zmoreš ne glede na svoje fizične zmogljivosti, da premoreš pogum in to tudi pokažeš drugim, je neprecenljiv, saj si se s tem postavil v enakovreden položaj z vsemi v skupini, tudi tistimi, ki so "bolj nadarjeni" in "kot ustvarjeni za ples".

Tako se mi je porodila zamisel za didaktično igraro - kartice, na katerih so predstavljeni različni deli telesa, smeri v prostoru, ravni gibanja itn. Spodbudila so me zlasti dognanja o človeškem gibanju in metode, ki jih je razvil Rudolf Laban in sem jih pred časom preučevala. Tedaj sem naredila poskusni niz kartic in jih začela uporabljati pri plesni vzgoji. Mladi plesalci, predšolski in šolski, so uživali pri novem pristopu k raziskovanju gibanja lastnega telesa in gibanja v prostoru. Potem sem na vse skupaj nekoliko pozabila, vendar se mi je to znanje "zasidrilo" v možgane. Za mano so bila dolga leta šolanja in ustvarjanja, omenjeno izkušnjo pa sem "pospravila v predal". Opazila sem, da so marsikomu, ki je bil deležen takšnih in podobnih ustvarjalnih pristopov, ti prav hitro izpuhteli iz glave in "telesa". Zmotno stališče, da si plesno znanje pridobiš le s plesnim treningom in brez lastnega raziskovanja, je pripeljalo do tega, da so si danes mnogi plesalci po načinu gibanja in po plesnem izrazu tako podobni, da skorajda lahko uganeš, pri katerem pedagogu so se učili, katere seminarje so obiskovali in kaj so videli na MTV.

Ko sem potem skoraj dvajset let preživela kot "svobodna umetnica", mi je to znanje pomagalo pri ustvarjanju gledaliških likov, njihovega gibanja in plesa. Kot večletna selektorica za ples (ZKOS), sem vedno znova ugotavljala, kako skromen je gibno-plesni material pri večini plesnih skupin in kako se kot neka abeceda kar naprej ponavlja. Omenjala sem jim možnosti plesnega raziskovanja in Labana, toda mentorji in plesalci so se zdeli sami s sabo zadovoljni. Raziskovanje jih ni zanimalo, saj so morali že na naslednji nastop. Seveda, za razmišljanje in raziskovanje je potreben čas, a nastopi so jih silili k naglici, katere rezultat je bila "nova koreografija" z nekoliko drugačnim razporedom že uporabljenih in utečenih elementov.

Ko sem začela v začetku devetdesetih sodelovati pri izvedbi programa metodike plesne vzgoje, in sicer pri laboratorijskih vajah in integrirani praksi na Oddelku za predšolsko vzgojo na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, sem se znova spomnila nekdanjih zamisli in jih vključila v program laboratorijskih vaj. Študenti so po mojih napotkih sami izdelali kartice in jih uporabili pri delu v vrtcu.

Tisti študenti, ki so jih večkrat uporabljali, so bili zadovoljni. Poročali so mi, da so se otroci zabavali, da so tako deklice kot dečki sodelovali in da so preizkušeno in videno uporabljali pri plesnih zaposlitvah ter plesnem ustvarjanju.

Njihove in moje izkušnje so potrdile moje prepričanje, da jih je smotrno uporabljati iz več razlogov.

Otroci se:

- seznanjajo z nalogo brez odvečnega govorjenja,
- spoznavajo simbolni grafični pomen,
- pri uporabi kartic zabavajo,
- spoznajo možnost nešteti rešitev, pri čemer so vse pravilne,
- kot gledalci izostrijo pogled in poglobijo svoje doživljanje plesa.

Morda bodo nekateri oporekali mojemu izboru kartic, ker s tehničnega vidika vsebujejo preveč delov telesa. Z njimi bi se strinjala, če bi kartice uporabljali odrasli plesalci. Pri otrocih pa je drugače. Drugače zaznavajo svoje telo in gibanje in zato so kartice "narisane" njim na kožo.

Osnovne skupine kartic so razdeljene po barvah:

- ROZA: **deli telesa** (roka, noga, celo telo ...),
- VIJOLIČNA: **nivoji** (nizek - do višine stola, srednji - do višine mize in visok - do višine vrat ...),
- SVETLO MODRA: **hitrost** (počasi, zmerno in hitro),
- RDEČA: **velikost gibanja** (majhno, srednje in veliko),
- MARELIČNA: **velikost plesnega prostora** (na mestu, srednje velik prostor, ves prostor),
- MODRO - ZELENA: **smer gibanja v prostoru** (ravno, cikcakasto, vijugasto, naprej, nazaj, levo, desno ...),
- RDEČE - RJAVA: **kvaliteta gibanje** (napeto, popuščeno),
- MORSKO ZELENA: **v odnosu do soplesalca, rekvizita ali scene** (pred, za ob, na, pod, v),
- RUMENA: **postavitev v prostoru** (v ravni črti, diagonalno, v krogu ...),
- SVETLO VIJOLIČNA: **dotik** (da in ne).

Čeprav so kartice namenjene otrokom, lahko pomagajo vsem plesalcem, kadar se zavejo, da so gibalno "obtičali" in bi potrebovali spodbudo v obliki pripomočka za nadaljnjo plesno in mentalno rast ter miselno razgibavanje.

Postopnost uporabe na plesnem področju

Pri predšolskih otrocih sprva uporabljamo le kartice delov telesa, kasneje pa dodajamo še ostale kartice.

Vsako področje raziskujemo zase. Najprej skupaj pogledamo vse kartice izbranega področja, se pogovarjamo, ugotavljamo in primerjamo. Ko smo prepričani, da otroci razumejo pomen kartic, se lotimo plesnih in gibalnih raziskovanj.

Ko smo izčrpali že vse možnosti, začnemo kombinirati dve in mnogo kasneje tri področja. Tako otroci odkrivajo povsem nove načine gibanja, čeprav so bili prepričani, da so že vse odkrili. To bi bilo za predšolsko obdobje dovolj.

Podobno delamo s šolskimi otroki. Otroci izvlečejo kartico in zapešejo svojo nalogo. Ostali otroci lahko ugibajo, kaj je bilo na kartici. Tako lahko sodelujejo tudi v parih ali skupinah. Pri tem se urijo v opazovanju in spoznavajo razlike. Spoznavajo in uporabljajo nove plesne izraze in hkrati izkusijo doživetje prostora, dinamike premikanja, smeri v prostoru, prostorskih odnosov, geometrijskih likov itn. Vse to je del Kurikula za vrtce in Učnega načrta za devetletno osnovno šolo (1. triletje).

Ko ustvarjamo plesno dramatizacijo, nam kartice pomagajo izoblikovati posamezne vloge. Razmišljamo skupaj z otroki, preizkušamo in spreminjamo, dokler nismo vsi zadovoljni. Tako dosežemo, da si posamezni liki niso podobni: ista vloga je v drugi plesni zgodbi lahko popolnoma drugače zasnovana. Otroci se torej seznanijo z različnimi možnimi rešitvami in se tako izognejo znanim gibalnim stereotipom (zajček poskakuje z nogami skupaj, miška drobi s skrčenimi prstki, medved nerodno "lomasti" ipd.). In vendar je zajček lahko takšen, pa tudi drugačen, miška lahko mirno čepi in miga samo z glavo in smrčkom itn.

Ko otroci plešejo, odrasli opazimo predvsem otroke, katerih gibi so veliki, dinamični, povezani, ritmični - pač tiste, za katere rečemo, da so plesni talenti, spregledamo pa zadržane, sramežljive, nesamozavestne otroke. V svoji odrasli neobčutljivosti jim "talentirane" otroke postavljamo za zgled. Verjetnost, da bodo ti otroci kdaj doživeli pozitivne občutke ob plesnem izražanju, ob plesu za druge, ob odobravanju gledalcev, je tako manjša. Prav kartice nam pomagajo, da tudi v navidezno skromnem, drobnem gibalnem materialu uvidimo posebnosti, ki nam omogočijo pozitivno oceno in pohvalo takega plesa. Tako otrokom omogočimo zadovoljitev človekovih temeljnih psiholoških področja potreb po varnosti, ljubezni, moči, zabavnosti in svobodi (povzeto po W. Glasserju).

S karticami otroci aktivno sodelujejo v ustvarjanju, prevzamejo različne vloge, se sami odločajo in učijo, čustvujejo, ustvarjajo gibalne dialoge in monologe, eksperimentirajo z lastnim in tujim vedenjem in izkušnjami, se zavejo odgovornosti, od skupine dobijo takojšen odziv, razčlenjujejo odnose, se urijo v pogajanju, si pridobivajo širok spekter izkušenj in se uveljavljajo (povzeto po Linnet McMahon). Vse te nove izkušnje jih bogatijo v gibalno-fizičnem, čustvenem in socialnem smislu.

Kako pomembno je vse to za otrokov razvoj, kažejo najnovejše raziskave o delovanju možganov in inteligentnosti.

Gordana Schmidt

Postopnost uporabe na glasbenem področju

Pred nami je nova didaktična igra-sklopi kartic "Plešem!". Otrokom želi približati svet umetnosti in njenih specifičnih jezikov in govoric. Kako vstopiti v svet glasbe z gibom, plesom, je pravo vprašanje in ustvarjalni izziv tudi za glasbenega pedagoga.

Komunikacija z glasbeno umetnostjo poteka pri glasbeni vzgoji preko umetniških vsebin in glasbenih aktivnosti: petja, igranja na male, kasneje tudi Orffove instrumente, pa poslušanja glasbe in, predvsem v predšolskem obdobju, tudi ob glasbeno didaktičnih igrah. In kakšna je vloga giba v glasbeni vzgoji? Glasba s časovno dimenzijo in gib s prostorsko dimenzijo si v času in prostoru podajata roki. Zato razumem uporabo giba v glasbeni vzgoji predvsem kot eno od metod ustvarjalnega učenja v glasbi in ob glasbi. Didaktična igra s sklopom kartic "Plešem!" nam ponuja vrsto možnosti povezav. Navajam nekaj možnih primerov za posamezne sklope.

Deli telesa

Otrok ozvoči izbrani del telesa. Priložnost za razvoj ritmičnega posluha. Raziskuje, kje v telesu nastaja zvok, kadar poje, govori; miže ugiba, s katerim delom telesa je njegov prijatelj, sošolec, ustvaril zvok, lahko tudi ritmični vzorec.

Pot, sled, hojnica

Opazovanje smeri gibanja melodije. Možnosti za grafični zapis izvajane ali poslušane glasbe tako osnovnih elementov (melodija, ritem), kot tudi elementov glasbene interpretacije interpretacije (odločno, ostro), prepoznavanje kontrastov.

Nivoji

Izvajanje, poslušanje, ustvarjanje različnih tonskih višin, sprva skrajnih, kasneje vedno manjših, vključimo tudi ponovitve tonskih višin.

Napetost

Elementi interpretacije ob poslušanju ali ustvarjanju glasbe.

Prostor

Orientacija v glasbenem prostoru, zaznavanje in ustvarjanje glasbenih elementov in oblik.

Hitrosti

Zaznava in izvajanje glasbenega tempa. Izvajanje iste pesmi v različnih tempih. Izbira ustreznega tempa za določeno pesem; razvijanje občutka za dobo in njene delitve.

Dotik

Melodija in njena pot v dvoglasje (večglasje); menjava solo - zbor (orkester), glas - instrument.

Odnos do

Opazovanje tonskih višin ali dveh melodij.

Formacije v prostoru

Prepoznavanje motivov v glasbi, njihovih specifik in ustvarjanje glasbene forme; odnos med glasbo in tišino, premikanjem in mirovanjem, ustvarjanje koreografije.

Didaktična igra "Plešem!" nima starostne omejitve, tako tudi zgledi v posameznih sklopih niso omejeni na starost otrok. Vzgojitelj oziroma učitelj bo ob poznavanju doživljajskega in spoznavnega sveta otrok, poznavanju stopnje razvitosti njihovih glasbenih sposobnosti in zmožnosti, izbral primerne glasbene vsebine in aktivnosti, ko uporablja gib kot ustvarjalno metodo učenja.

Ne pozabimo, da sproščeno in ustvarjalno vzdušje ob igri spodbuja vrsto inteligentnosti, ki imajo svoje temelje že v zgodnjem otroštvu.

Darinka Bole

Literatura

Gasser, W. (1994). Učitelj v dobri šoli. Radovljica: Regionalni izobraževalni center Radovljica.

Gilliom Cherp, B. (1970). Basic Movement, Education for children: Rational and Thaching Units. Reading, Massachusetts, USA: Addison - Wesley Company, Inc.

Laban, R. (2002). Mojstrstvo gibanja. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko

McMahon, L. (1992). The Handbook of Play Therapy. GB: London Tavistock.